

Yetkecilik, Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Siyasal Görüş

Derya Hasta

Ankara Üniversitesi

Hatice Karaçanta

Gazi Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada, Türkiye’de çeşitli üniversitelerde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencilerinden oluşan bir örnekleme yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada ayrıca, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği ve Yetkeci Kişilik Ölçeği’nin faktör yapıları gözden geçirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 286’sı kadın, 181’i erkek toplam 467 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır (yaş $Ort.=21.65$, $S=2.21$). Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçek için iki bileşenli yapının tek bileşenli yapıdan daha uygun olduğunu göstermiştir. Yetkeci Kişilik Ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları bu ölçek için tek bileşenli yapının oldukça iyi uyum değerlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Regresyon analizi sonuçları ise, yetkeciliğin ve sosyal baskınlık yöneliminin eşitliğe karşı olma bileşeninin siyasal görüşü anlamlı olarak yordadığını göstermiştir. Bulgular yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş yazını çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi, siyasal yönelim, muhafazakârlık

Abstract

In this study, the relations between authoritarianism, social dominance orientation, and political orientation were investigated in a sample of students at various universities in Turkey. Furthermore, the factor structures of the Social Dominance Orientation Scale and the Authoritarian Personality Scale were analyzed. Data were collected from 467 university students, 286 of which were females and 181 were males (age $M=21.65$, $SD=2.21$). The confirmatory factor analysis for the Social Dominance Orientation Scale demonstrated that the 2-factor model had more acceptable goodness-of fit indexes than one-factor model. The same analysis for the Authoritarian Personality Scale indicated a 1-factor model. The regression analysis revealed that authoritarianism and the opposition to equality dimension of social dominance orientation predicted the political orientation significantly. The findings were discussed in light of the literature on authoritarianism, social dominance orientation, and political orientation.

Key words: Authoritarianism, social dominance orientation, political orientation, conservatism

Dünya, bütün arabuluculuk çabalarına karşın, farklı gruplar arasında yaşanan çatışma ve iç savaflara tanıklık etmektedir. Çatışmaların ortaya çıkmasında ve taraflar arasında uzlaşma sağlanamamasında gruplar arası önyargı önemli etmenlerden biridir (Rouhana ve Bar-Tal, 1998; Sechrist ve Stangor, 2001). Önyargıya getirilen açıklamaların başında gelen yetkencilik ve sosyal baskınlık yönelimi çok sayıda psikoloji araştırmasının konusu olmuştur (Örneğin, Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson ve Sanford, 1950; Altemeyer, 2004; Cohrs ve Asbrock, 2009; Dhont ve Van Hiel, 2009; Dixon ve Ergin, 2010; Fischer, Hanke ve Sibley, 2012; Henry, Sidanius, Levin ve Pratto, 2005; Küpper, Wolf ve Zick, 2010; Levin, 2004; McCann, 2009; McGregor, Zanna, Holmes ve Spencer, 2001; Rubinstein, 1997). Son yıllarda Türkiye’de de, yetkencilik ve sosyal baskınlık yöneliminin konu edildiği proje ve tez çalışmaları (örneğin, Akbaş, 2010; Balaban, 2013; Çağlar Akoğlu, 2014; Göregenli ve ark., 2009; Güldü, 2010; Hasta, 2002; Karaçanta, 2002) yapılmaya başlanmıştır. Ancak, Hasta ve Dönmez’in (2009) yetkencilik, bilişsel karmaşıklık ve siyasal görüş arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışması dışında, Türkiye’deki psikoloji makalelerinin öne çıkan dergilerinden olan *Türk Psikoloji Dergisi* ve *Türk Psikoloji Yazıları*’nda ilgili değişkenler konusunda bir çalışmaya rastlanmamıştır. Başka bir deyişle, konuyla ilgili Türkçe yazılmış görgül araştırmaya dayalı makale sayısı oldukça yetersiz kalmaktadır. Buradan yola çıkılarak çalışmada, söz konusu değişkenlere dair Türkçe yazına bir katkıda bulunabilmek için, yetkencilik ve sosyal baskınlık yönelimi ile her iki değişkenle de ilişkili olduğu düşünülen siyasal görüş arasındaki ilişkileri incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca, Pratto, Sidanius, Stallwort ve Malle (1994) tarafından geliştirilen ve Karaçanta (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, Jost ve Thompson’ın (2000) çalışmasında olduğu gibi iki bileşenli bir yapı olarak yeniden gözden geçirilmiştir. Ek olarak, McClosky ve Chong tarafından 1985 yılında yapılan bir taramada kullanılan ve Hasta tarafından (2002) Türkçeye uyarlanan Yetkeci Kişilik Ölçeği’nin faktör yapısının uygunluğuna da bakılmıştır.

Yetkencilik ilk olarak, Adorno ve arkadaşları (1950) tarafından geliştirilen yetkeci kişilik kuramında tanımlanmıştır. Yetkeci kişilik kuramının ardından çok sayıda yetkencilik yaklaşımı geliştirilmiştir (Altemeyer, 1981; Duckitt, 2001; Eysenck, 1957; Feldman, 2003; Funke, 2005; Rokeach, 1960; Van Hiel, Cornelis, Roets ve De Clecq, 2007). Sonradan geliştirilen bu yaklaşımlar arasından Altemeyer’in (1981) geliştirdiği sağ kanat yetkencilik kuramı öne çıkmaktadır. Adorno ve arkadaşları (1950) yetkenciliği, erken yıllardaki baskıcı ana baba tutumunun bir sonucu olarak açıklayıp, konuya psikodinamik bir bakış açısıyla yaklaşırken; yetkenciliği üç

boyutlu (geleneksellik, yetkeci boyun eğme ve yetkeci saldırganlık) bir yapı olarak ele alan Altemeyer (1981), yetkenciliğin temelini sosyal öğrenmelere dayandırmıştır. Her iki yaklaşıma göre de yetkeci kişilikte geleneksellik, yetkeye sorgulamaksızın itaat etme, saldırganlık, karşıt görüşlere ve kendi grubundan olmayanlara karşı aşırı bir kin ve düşmanlık söz konusudur. Yetkeci bireyler, belirsizliğe karşı hoşgörüsüzdüler (Adorno ve ark., 1950). Belirsiz durumları tehdit olarak algılayan ve bu tür durumlardan rahatsızlık duyan yetkeci bireyler, güçlü olana karşı aşırı bir bağlılık sergilerken, kendilerinden aşağıda yer alanları küçümseme ve reddetme eğilimindedirler (Adorno ve ark., 1950; Altemeyer, 1981, 1998, 2004). Yetkeye koşulsuz itaat eden ve karşısında boyun eğici davranan, dogmatik, dindar ve geleneksel olma eğilimindeki bu bireyler aynı zamanda, dış gruplara yönelik önyargıları benimseyip, onlara önyargıları doğrultusunda yaklaşmaya oldukça açıktırlar (Eckhardt, 1991; Feather, 1998; Funke, 2005; Laythe, Finkel ve Kirkpatrick, 2001; Morand, 1998; Peterson, Smirles ve Wentworth, 1997; Whitley, 1999). Önyargılı ve muhafazakâr siyasal ideolojileri benimseme eğiliminde oldukları ifade edilen yetkeci bireylerin, sosyal baskınlık yönelimleri de yüksektir (Altemeyer, 2004; Ekehammer, Akrami, Gylje ve Zakrisson, 2004; Stones, 2006).

Sosyal baskınlık yönelimi, grup temelli önyargı ve baskıya her an ve her yerde rastlanmakta olduğu gerçeğinden hareketle Sidanius ve arkadaşları tarafından geliştirilen sosyal baskınlık kuramının temel ögesidir (Pratto ve ark., 1994; Sidanius, Pratto, Martin ve Stallworth, 1991; Sidanius, Pratto ve Mitchell, 1994). Kurama adını veren ve temel ögesi olan sosyal baskınlık yönelimi, gruplar arası eşitsizliği ve üst grupların alt gruplar üzerindeki baskınlığını destekleme eğilimidir (Sidanius ve Pratto, 1999; Sidanius, Pratto, Van Laar ve Levin, 2004; Turner ve Reynolds, 2003). Sosyal baskınlık kuramı, grup içi ilişkileri hiyerarşik sosyal yapılar temelinde ele alıp incelemektedir. Bu hiyerarşik yapılar, baskın ve egemen konumda olan sayıca az insan ya da gruptan ve baskın konumdakilere boyun eğen çok sayıda alt gruptan oluşmaktadır. Baskın olan gruplar güç, otorite, iyi eğitim, güzel evler ve kaliteli yaşam olanakları gibi olumlu toplumsal değerlerin büyük bölümüne sahiptir. Alt gruplar ise eğitimsizlik, sosyal güvence yoksunluğu ve işsizlik gibi olumsuz toplumsal değerlerin büyük bölümüne sahiptir (Sidanius ve Pratto, 1999; Pratto ve ark., 2000). Kurama göre, toplumsal sistem içindeki hiyerarşik yapıların nasıl oluştuğunu ve sürdürüldüğünü açıklamada meşrulaştırıcı mitler önemli bir rol üstlenmektedir. Meşrulaştırıcı mitler, toplum tarafından ortak olarak paylaşılan sosyal ideolojiler, tutumlar, inanışlar ve kalıpyargılara karşılık gelmektedir. Grup temelli sosyal eşitsizlikleri destekleyen, söz konusu eşitsizliklerin ahlaki ve akılcı

yollarla meşrulaştırılmasına olanak sağlayan meşrulaştırıcı mitler *hijerarşiyi artıran meşrulaştırıcı mitler* olarak isimlendirilmektedir. Sosyal eşitliği destekleyen ve bu yönde akılcı ve ahlaki atıflarda bulunan meşrulaştırıcı mitler ise *hijerarşiyi azaltan meşrulaştırıcı mitler* olarak isimlendirilmektedir (Levin, Sidanius, Rabinowitz ve Federico, 1998; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006; Sidanius ve Pratto, 1999). Hijerarşiyi artıran mitlere örnek olarak, cinsiyetçilik, ırkçılık, kadercilik ve adil dünya inancı verilebilir. Hijerarşiyi azaltan mitlere ise insan hakları evrensel bildirgesi, humanizm, feminizm ve sosyalizm örnek olarak gösterilebilir (Levin ve ark., 1998; Pratto ve ark., 2006; Sidanius ve Pratto, 1999). Meşrulaştırıcı mitler sosyal baskınlık kuramının temel ögesi olan sosyal baskınlık yönelimi ile de ilgilidir (Levin ve ark., 1998). Hijerarşiyi azaltan meşrulaştırıcı mitleri destekleyen bireylerin sosyal baskınlık yönelim düzeyi düşük, hijerarşiyi artıran meşrulaştırıcı mitleri destekleyen bireylerin sosyal baskınlık yönelim düzeyi yüksektir (Pratto ve ark., 2000, 2006; Sidanius ve Pratto, 1999). Sosyal baskınlık yöneliminin, önceleri tek boyutlu bir değişken olarak ele alınırken sonradan “grup temelli baskınlık” (group-based dominance) ve “eşitliğe karşı olma” (opposition to equality) bileşenleri temelinde iki boyutlu olarak incelenmeye başlandığı görülmektedir (Jost ve Thompson, 2000). Jost ve Thompson (2000), sosyal baskınlık yöneliminin ölçümünde kullanılan Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği’nin (Pratto ve ark., 1994) 8 maddesinin diğer gruplar üzerinde baskın olma, onları kontrol etme ve saldırganlık gibi grup temelli baskınlığa yönelik tutumları ölçtüğünü; diğer 8 maddesinin ise eşitliği sağlamaya yönelik çabaların desteklenip desteklenmediğine odaklanan, eşitliğe karşı olmayla ilgili tutumları ölçtüğünü belirtmişlerdir. Yaptıkları çalışmanın sonucunda, grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olmanın farklı sosyal tutumlarla ilişkili yapılar olduğuna ilişkin kanıtlar derleyerek, sosyal baskınlık yöneliminin iki bileşenli bir değişken olduğu görüşünü desteklemişlerdir. Bu çalışmada da sosyal baskınlık yönelimi iki bileşenli (grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma) bir yapı olarak değerlendirilmiş, bu bağlamda Karaçanta (2002) tarafından Türkçeye uyarlanan Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, iki bileşenli çözümlenmesine gidilerek yeniden gözden geçirilmiştir.

Buraya kadar anlatılanlardan da anlaşılacağı gibi, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi önyargı, muhafazakârlık, farklı olanlara ve azınlıklara karşı hoşgörüsüzlük gibi pek çok ortak özelliğe sahiptir. Bununla tutarlı olarak araştırmalar iki değişken arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir (Altemeyer, 2004; Duckitt, 2006; Duckitt ve Sibley, 2010; Güldü, 2011; Sibley, Robertson ve Wilson, 2006; Wilson ve Sibley, 2012). Benzer şekilde, bu çalışmada da “*yetkecilik* ve

sosyal baskınlık yönelimi arasında pozitif yönde bir ilişki” beklenmektedir.

Yetkecilik ve sosyal baskınlık yöneliminin öne çıkan ortak özelliklerinden biri, her iki değişkenin de sağ ya da muhafazakâr siyasal tutumlarla pozitif yönde ilişki göstermesidir. Yetkecilik ve sağ siyasal tutum arasındaki ilişki, ilk olarak yetkeci kişilik kuramı temelinde Adorno ve arkadaşları (1950) tarafından açıklanmıştır. Onlara göre, yetkeci bireyler, kökleri erken çocukluk dönemine uzanan derin psikodinamik çatışmalarla başa çıkabilmek için, egonun savunulmasına yönelik aşırı muhafazakâr siyasal ve ekonomik tutumlar geliştirmektedirler. Bu açıklamayla çelişmeyecek biçimde, yetkecilik ve sağ siyasal tutumlar arasındaki ilişkinin yetkeci bireylerin kişilik özellikleri ile de açıklanabildiği görülmektedir. Geleneksel, muhafazakâr, azınlıklara ve farklı olanlara karşı hoşgörüsüz oldukları öne sürülen (Altemeyer, 1981, 1998, 2004) yetkeci bireylerin, bu tür özelliklerini sorgulamalarını gerektirmeyen ya da bu özelliklerine arka çıkan sağ siyasal oluşumları benimseme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Altemeyer, 2004; Ekehammer ve ark., 2004; Stones, 2006). Yetkecilik ve muhafazakârlık arasındaki ilişkinin benliğe yönelik tehdit algısıyla da ilişkilendirildiği görülmektedir. Araştırmacılara (Duckitt ve Sibley, 2010; Hetherington ve Suhay, 2011; McGregor ve ark., 2001) göre, benliğe yönelik tehdit algısı, yetkeci bireyleri kendi görüş ve düşüncelerine aşırı bir inanca itmekte; bu aşırı inanç ve bağlılık ise, benliği rahatsız eden tehdit edici bilginin maskelenmesine yardımcı olmaktadır. Kişinin kendi dünya görüşüne olan inancı artıkça, karşısına çıkan farklı bir görüş onun için o oranda tehdit edici olmaktadır. Birey, hem bu tehdit algısını maskeleyerek, hem de düşük olan benlik saygısını yükseltmek için kendisinden aşağıda gördüğü ya da ötekileştirdiği bireyler üzerinde baskı kurmasını destekleyen muhafazakâr sağ ideolojilere yönelmektedir. Bu bilgilerle tutarlı olarak çok sayıda araştırma bulgusu (Altemeyer, 1996; Cizmar, Layman, McTagaue, Pearson-Merkowitz ve Spivey, 2014; Duckitt, 1993; Funke, 2005) yetkecilik ve sağ siyasal yönelim arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu yönündedir. Benzer şekilde bu çalışmada da katılımcıların “*yetkecilik düzeyleri ve kendilerini sağ siyasal görüşlü tanımlama düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki*” beklenmektedir.

1 Çalışmada, yer yer “sağ” ve “muhafazakâr” kelimelerinin eş tutulduğu ifadeler görülecektir. Bunun nedeni, makalede atıfta bulunulan çoğu çalışmanın Amerika’da gerçekleştirilmiş olmasıdır. Amerika’da sağ, muhafazakâr ve Cumhuriyetçi nitelermeleri aynı gruba işaret etmektedir (bkz., Napier ve Jost, 2008). Benzer şekilde, Türkiye’de de muhafazakârlığın daha çok sağ siyasal görüşü temsil eden bireyler için kullanıldığı söylenebilir (bkz., Bora, 1999; Suveren, 2013).

Yukarıda belirtildiği gibi, sosyal baskınlık yönelimi de sağ ya da muhafazakâr siyasal tutumlarla pozitif yönde ilişki göstermektedir. Sosyal baskınlık yönelimi yüksek olan bireylerin muhafazakâr ideolojileri benimsemelerinin nedeni, Pratto ve arkadaşlarına (1994) göre, siyasal muhafazakârlığın hiyerarşiyi artıran bir mit olarak işlev görmesidir. Yazarlar ayrıca, sosyal baskınlık yöneliminin muhafazakar ideolojilerle, sağ siyasal tutumlarla ve hiyerarşik rollerle pozitif yönde ilişki olduğunu ifade etmektedir (Pratto ve ark., 1994; Rabinowitz, 1999; Sidanius, Pratto ve Rabinowitz, 1994). Önceki araştırmaların (Dambrun, Duarte ve Guimond, 2004; Levin, 2004; Pratto ve ark., 1994; Stones, 2006) sağ siyasal yönelimi benimseyen bireyler gibi sosyal baskınlık yönelimi yüksek olan bireylerin de, diğerlerine kıyasla daha cinsiyetçi, muhafazakâr, ırkçı ve önyargılı olabildiklerini öne sürdükleri dikkate alındığında, sosyal baskınlık yönelimi ve sağ siyasal yönelim arasındaki ilişki daha kolay anlaşılabilir. Sidanius ve Pratto (1999), sosyal baskınlık yönelimi ve gruplar arası eşitsizliği temel alan her türlü ideoloji arasında pozitif yönde ilişki olduğunu altını çizmektedir. Önceki araştırmalar, Amerika'dan çok daha eşitlikçi bir ülke olarak kabul edilen İsveç'te grup baskınlığı yönelimi ile kapitalizmin (Sidanius ve Pratto, 1993), ırkçılığın ve cinsiyet ayrımcılığının (Sidanius, Devereux ve Pratto, 1992; Stones, 2006) desteklenmesi arasında bir ilişki olduğuna işaret etmektedir (Sidanius, Pratto ve Brief, 1995). Sosyal baskınlık yöneliminin, ölüm cezasının desteklenmesi, siyasal muhafazakarlık (Pratto ve ark., 1994) gibi sağ siyasal tutumlar açısından önemli ipuçları sunduğu (Rabinowitz, 1999; Sidanius ve Pratto, 1999) dikkate alındığında, katılımcıların "sosyal baskınlık yönelimi ve kendilerini sağ siyasal görüşlü tanımlama düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki" beklenmektedir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmaya 286 kadın (% 61.2) ve 181 erkek (% 38.8) olmak üzere toplam 467 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21. 65 ($S = 2.21$), yaş ranjı 18-37'dir. Katılımcıların anne eğitim düzeylerine bakıldığında, annelerin 55'inin (%11,8) hiç okula gitmediği, 172'sinin (%36, 8) ilkokul, 49'unun (% 10, 5) ortaokul, 117'sinin (%25, 1) lise, 74'ünün (%15, 8) ise üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Babaların eğitim düzeyine bakıldığında ise 9'unun (%1. 9) hiç okula gitmediği, 141'inin (%30, 2) ilkokul, 53'ünün (%11, 3) ortaokul, 124'ünün (%26, 6) lise, 139'unun (%29, 8) ise üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip oldukları görülmüştür. 1 katılımcı babasının eğitim düzeyini belirtmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Siyasal Görüş. Katılımcılardan kendilerine en yakın buldukları siyasal görüşü Jost ve Thompson'ın (2000) çalışmasındaki benzer şekilde, sağdan sola giden 5 noktalı bir ölçek üzerinde (1 = sağ, 5 = sol) belirtmeleri istenmiştir.

Yetkeci Kişilik Ölçeği (YKÖ). Yetkeci kişiliği ölçmek için Yetkeci Kişilik Ölçeği kullanılmıştır. 5 dereceli (1= kesinlikle yansıtıyor, 5= çok iyi yansıtıyor) Likert tipinde olan bu ölçek, Amerika'da 1958'de siyasal inanç ve eğilimlerin belirlenmesi için gerçekleştirilen taramada kullanılan (McClosky ve Chong, 1985) 6 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, güvenilirlik ve geçerlik çalışması Hasta (2002) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması sonunda 5 maddeye düşen ölçeğin (maddeler için bkz., Hasta, 2002), iç tutarlık güvenilirlik katsayısı kabul edilebilir sınırdadır, $\alpha = .66$ 'dır. 5 madde ile ölçülen ölçek yapısı, bu çalışma kapsamında yeniden ele alınmıştır (bkz., Analiz ve Bulgular).

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBYÖ). Pratto ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiş olan ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. 7 dereceli (1= kesinlikle katılmıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) Likert tipinde olan ölçeğin Türkçe uyarlaması, güvenilirlik ve geçerlik çalışması Karaçanta (2002) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı, $\alpha = .85$ 'dir. Bu çalışmada Karaçanta'nın uyarladığı ölçek, Jost ve Thompson'ın (2000) çalışmasında olduğu gibi iki bileşenli bir yapı olarak yeniden gözden geçirilmiştir (bkz., Analiz ve Bulgular). 7 dereceli (1= kesinlikle katılmıyorum, 7= kesinlikle katılıyorum) olarak değerlendirilen ölçek maddelerinin 8'i olumlu (örn., Bütün gruplara yaşamda eşit şans verilmelidir), 8'i olumsuz (örn., Siz ne dersiniz deyin, bazı gruplar diğerlerinden daha değerlidir) yönde tutum ifadesi içermektedir. Ölçekten alınan yüksek puanların yüksek sosyal baskınlık yönelimine işaret etmesi için 2, 4, 7, 9, 10, 12, 14 ve 15. maddelerin ters kodlanması gerekmektedir.

İşlem

Veri toplama araçları, Ankara, Gazi ve Başkent Üniversitelerinde okuyan gönüllü öğrencilere araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacı, diledikleri zaman ölçekleri doldurma işlemini yarıda bırakabilecekleri ve ölçekleri doldururken dikkat edilmesi gereken noktalar açıklanmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 20 dakikalık bir süreyi kapsamıştır.

Analiz ve Bulgular

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

Bu çalışmada, ölçek için ilk olarak madde test korelasyonu (sonuçlar için bkz., Tablo 1) ve ardından temel

Tablo 1. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin Madde Test Korelasyonu ve Faktör Analizi Sonuçları

Madde	<i>r</i>	Faktör 1	Faktör 2
2. Bütün gruplara yaşamda eşit şans verilmelidir.	.56**	.57	
4. Hiçbir grup toplumda baskın olmamalıdır.	.49**	.54	
7. Sosyal eşitlik toplumsal hedefimiz olmalıdır.	.57**	.67	
9. Eğer bütün gruplar eşit olabilseydi iyi olurdu.	.71**	.79	
10. Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.	.73**	.84	
12. Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden geleni yapmalıyız.	.67**	.77	
14. Farklı gruplara eşit davransaydık şimdi daha az sorunumuz olurdu.	.63**	.61	
15. Gelirleri daha eşit hale getirmek için elimizden geleni yapmalıyız.	.49**	.59	
1. Siz ne dersiniz deyin, bazı gruplar diğerlerinden daha değerlidir.	.43**		.45
3. Üstün gruplar daha alt düzeyden gruplara egemen olmalıdır.	.52**		.53
5. Eğer belirli gruplar yerlerinde dursalardı daha az sorunumuz olurdu.	.27**		.47
6. Belirli grupların en üstte diğer grupların en altta olması belki iyi bir şeydir.	.55**		.55
8. Bazen diğer gruplar oldukları yerde tutulmalıdırlar.	.46**		.68
11. Grubunuzun istediğini elde edebilmesi için bazen diğer gruplara karşı güç kullanmak gereklidir.	.47**		.48
13. Düşük statülü gruplar yerlerinde kalmalıdırlar.	.45**		.57
16. Yaşamda ilerlemek için bazen başka grupları çiğneyip geçmek gereklidir.	.64**		.65
** <i>p</i> < .01	Açıklanan varyans:	%24.89	%16.61
	Özdeğer:	4.96	1.68
	Cronbach Alfa:	.84	.70

bileşenler yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Analizin tüm aşamalarında en düşük faktör yükü olarak .40 alınmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda varyansın % 55.35'ini açıklayan dört faktör elde edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin değeri (KMO) = .87 ile Bartlett küresellik testi sonuçları [$\chi^2(120) = 2193, 32, p < .001$], örneklem büyüklüğünün faktör analizi için kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu ve verilerin çok değişkenli bir dağılıma ait olduğunu göstermektedir. Daha sonra, eğitim grafiği ve Jost ve Thompson'ın (2000) çalışmasında önerilen yapı dikkate alınarak ve varimaks rotasyon tekniği kullanılarak ölçeğin iki bileşenli (faktörlü) çözümlemesine gidilmiştir. Analiz sonucunda, Jost ve Thompson'ın çalışmasında olduğu gibi 1, 3, 5, 6, 8, 11, 13 ve 16. maddelerin "grup temelli baskınlık" bileşeni altında; 2, 4, 7, 9, 10, 12, 14 ve 15. maddelerin ise "eşitliğe karşı olma" bileşeni altında toplandığı belirlenmiştir. Her bir maddenin yalnızca tek bileşen altında yük aldığı analiz sonucunda, belirtilen iki faktörün toplam varyansın % 41.50'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen yapının uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile de incelenmiştir. LISREL 8.51 programı ve maksimum olabilirlik tekniği kullanılarak yapılan analizde, model uyum indeksleri verinin iki faktörlü çözümlerle tanımlanabileceğini göstermiştir [$\chi^2(103, n = 467) = 351.44, p < .001, GFI = .91, AGFI = .89, NNFI = .87, CFI = .89, RMSEA = .07$]. Modifikasyon indeksi, sosyal baskınlık yönelimine ilişkin gizil değişkeninde 9. ve 10. 7. ve 15. ile 11. ve 16. maddelerin hatalarının ilişkili olabileceğine işaret etmiştir. Aynı alt boyut altında yer aldıkları ve birbirine oldukça benzer maddeler oldukları için belirtilen maddeler arasındaki hatalar ilişkilendirilmiştir. En son model (3 hatanın ilişkilendirildiği), diğer üç modelden anlamlı olarak veri ile daha uyumlu bulunmuş ve model uyum indeksleri de oldukça iyi sonuçlar ortaya koymuştur [$\chi^2(100, n = 467) = 235.67, p < .001, \chi^2 / sd = 2.36, GFI = .94, AGFI = .92, NNFI = .93, CFI = .94, RMSEA = .05$]. Bu modelde, Tabachnick ve Fidell'in (2001) önerdiği gibi ki kare ve df oranının 3'ün altında olduğu belirlenmiştir. Elde edilen model ve ilk model Ki-kare fark

Tablo 2. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler	İndikatörler							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Grup Temelli Baskınlık	M1	M3	M5	M6	M8	M11	M13	M16
	.39 (7.62)	.53 (10.64)	.25 (4.81)	.59 (11.89)	.50 (9.95)	.39 (7.25)	.48 (9.54)	.64 (13.09)
Eşitliğe Karşı Olma	M2	M4	M7	M9	M10	M12	M14	M15
	.54 (11.66)	.44 (9.40)	.55 (12.06)	.77 (18.25)	.82 (19.96)	.77 (18.45)	.62 (13.97)	.49 (10.39)

Not: M1-M16 ölçek madde sayılarını göstermektedir. Sırasıyla standartlaştırılmış faktör yükleri (Beta değerleri) ve parantez içinde t değerleri verilmiştir. Tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

testi ile karşılaştırıldığında (Tabachnick ve Fidell, 2001) da belirtilen üç ilişkilendirmenin modeli anlamlı olarak veri ile daha uyumlu hale getirdiği görülmektedir [$\chi^2/4$ (4), ($n = 467$) = 115.77, $p < .001$]. Son olarak, her bir maddenin tek bir faktöre yüklendiği model test edilmiş [χ^2 (104, $n = 467$) = 719.15, $p < .001$, $\chi^2/sd = 6.91$, $GFI = .84$, $AGFI = .79$, $NNFI = .74$, $CFI = .77$, $RMSEA = .11$] ve iki faktörlü yapının uyum indekslerinin tek faktörlü yapıya göre daha iyi olduğu belirlenmiştir [$\chi^2/4$ (4), ($n = 467$) = 483.48, $p < .001$]. DFA sonuçları, her bir maddenin aldığı yükler ve t değerleri Tablo 2'de verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler grup temelli baskınlık bileşeni için .25 ile .64 arasında ve eşitliğe karşı olma bileşeni için .44 ile .82 arasında değişmektedir.

Jost ve Thompson'ın (2000) çalışmasında grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma bileşenleri için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları sırasıyla .88 ve .89'dur. Bu çalışmada ise "grup temelli baskınlık" ve "eşitlik karşı olma" bileşenlerinin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları sırasıyla, .70 ve .84 olarak belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin elde edilen değerler, ölçeğin iki bileşenli, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğuna işaret etmektedir.

Yetkeci Kişilik Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

Ölçek için ilk olarak madde test korelasyonu (sonuçlar için bkz., Tablo 3) ve ardından temel bileşenler yöntemi kullanılarak açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

tır. Analiz sonucunda varyansın % 40.72'sini açıklayan tek faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin değeri (KMO) = .70 ile Bartlett küresellik testi sonuçları [$X^2(10) = 280, 96, p < .00$], örneklem büyüklüğünün faktör analizi için kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu ve verilerin çok değişkenli bir dağılıma ait olduğunu göstermektedir. Analiz sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Faktör analizi sonucunda elde edilen yapının uygunluğu DFA ile de incelenmiştir. LISREL 8.51 programı ve maksimum olabilirlik tekniği kullanılarak yapılan analizde, model uyum indeksleri verinin tek faktörlü çözümlenabileceğini göstermiştir [χ^2 (5, $n = 467$) = 10.44, $p < .00$, $GFI = .99$, $AGFI = .97$, $NNFI = .96$, $CFI = .98$, $RMSEA = .05$]. DFA sonuçları, her bir maddenin aldığı yükler ve t değerleri Tablo 4'te verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu değerler .25 ile .76 arasında değişmektedir.

Ölçek için bu çalışmada hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .62'dir. Bu katsayı .70'in altında kalmakla birlikte, Duckitt ve Bizumic'in (2013; s., 6) belirttiği gibi kabul edilebilir sınırlar içindedir.

Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Yetkecilik, grup temelli baskınlık, eşitliğe karşı olma ve siyasal görüş arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson tekniği kullanılarak korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, yetkeciliğin ($Ort. = 2.83$, $S =$

Tablo 3. Yetkeci Kişilik Ölçeği Madde Test Korelasyonu ve Faktör Analizi Sonuçları

Madde	<i>r</i>	Faktör 1
1. Tecavüz gibi cinsel suçlar ve çocuklara tacizin cezası sadece hapis olmamalıdır; böyle suçlular halk önünde kırbaçlanmalı ya da daha kötüsü yapılmalıdır.	.58**	.51
2. Gençler bazen başkaldırı niteliğinde fikirlere sahip olabilmektedirler, fakat büyüyüp olgunlaştıkça bunları bir tarafa bırakıp sakinleşmelidirler.	.64**	.67
3. İnsanlar belirgin olarak farklı iki gruba ayrılabilirler; zayıflar ve güçlüler.	.52**	.42
4. Ana babasına karşı derin bir sevgi, minnettarlık ve saygı duymayan birinden daha aşağılık hemen hiçbir şey yoktur.	.69**	.73
5. Otoriteye itaat ve saygı çocukların öğrenmesi gereken en önemli erdemlerdendir.	.73**	.78

***p* < .01

Açıklanan varyans: % 40.72

Özdeğer: 2.04

Cronbach Alfa: .62

.86) sosyal baskınlık yöneliminin grup temelli baskınlık (*Ort.* = 3.42; *S* = 1.22) ve eşitliğe karşı olma (*Ort.* = 2.80; *S* = 1.43) bileşenleri ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir (*r*'ler sırasıyla: .29; *p* < .001 ve .15; *p* = .001). Yetkencilik, grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma değişkenlerinin siyasal görüşle (*Ort* = 3.17, *S* = .98) olan ilişkileri (*r*'ler sırasıyla: -.39, -.21 ve -.22, *p*'ler < .001) ise negatif yönde ve anlamlıdır. Diğer bir deyişle, yetkencilik, grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma düzeyi arttıkça, sol görüşe sahip olma olasılığı azalmaktadır.

Regresyon Analizi Sonuçları

Yetkencilik, eşitliğe karşı olma ve grup temelli baskınlık değişkenlerinin, siyasal görüşü hangi düzeyde yordadığını belirlemek için hiyerarşik çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analizin ilk aşamasında denkleme siyasal görüşle ilişkisi en yüksek değişken olan yetkencilik, alınmıştır. İkinci aşamasında ise eşitliğe karşı olma ve grup temelli baskınlık değişkenleri analize dâhil edilmiştir.

Sonuçlar ilk aşamada denkleme alınan yetkencilik'in siyasal görüşü negatif yönde anlamlı olarak yordadığını, *B* = -.45, *SH* = .05, *p* = .001, 95% GA [-.55, -.35] ve siyasal görüşteki varyansın % 15'ini açıkladığını göstermiştir; *R*² = .15, *F* (1, 435) = 77.31, *p* < .001. İkinci aşamada denkleme girilen eşitliğe karşı olma ve grup temelli baskınlık değişkenlerinin katkısıyla birlikte siyasal görüşte açıklanan toplam varyans % 18'e ulaşmıştır $\Delta R^2 = .03$, ΔF (2, 433) = 6.82, *p* < .001. Bu iki değişkenin özgül

etkileri incelendiğinde, siyasal görüşü yalnızca eşitliğe karşı olma değişkenin negatif yönde anlamlı olarak yordadığı anlaşılmıştır, *B* = -.10, *SH* = .03, *p* = .003, 95% CI [-.16, -.03]. Diğer bir deyişle, yetkencilik ve eşitliğe karşı olmak sol görüşlü olmayı negatif yönde yordamaktadır.

Tartışma

Bu çalışmada temel olarak, yetkencilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu ilişkilere dair bulguları tartışmadan önce, kısa da olsa çalışmada kullanılan ve faktör yapıları yeniden gözden geçirilen Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği ve Yetkeci Kişilik Ölçeği'ne ilişkin bulgulara değinmek yararlı olabilir. Çalışmada Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (Karaçanta, 2002; Pratto ve ark., 1994) iki faktörlü çözümlenmesine gidilmiştir. Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin DFA sonuçları, ölçek için Jost ve Thompson'ın (2000) çalışmasında olduğu gibi iki bileşenli (grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma) bir yapının uygun olduğunu göstermiştir. Nitekim, son yıllarda yapılan başka çalışmalarda (Örneğin, Hindriks, Verkuyten ve Coenders, 2014; Ho ve ark., 2012) da bu iki bileşenli yapının kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda, eşitliğe karşı olma bileşeninin, dezavantajlı gruplara karşı yeterince merhametli olmama ve toplumsal refahın yeniden dağıtılmasına karşı çıkma gibi önyargının daha örtük bir biçimine karşılık geldiği belirtilmektedir. Grup temelli baskınlığın ise savaşı

Tablo 4. Yetkeci Kişilik Ölçeği'nin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

İndikatörler				
1	2	3	4	5
M1	M2	M3	M4	M5
.34 (6.36)	.50 (9.58)	.25 (4.70)	.64 (12.04)	.76 (13.75)

Not. M1-M5 ölçek madde sayılarını göstermektedir. Sırasıyla standartlaştırılmış faktör yükleri (Beta değerleri) ve parantez içinde t değerleri verilmiştir. Tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır.

ve şiddeti destekleme gibi daha açık bir önyargıya işaret ettiğine dikkat çekilmektedir. Yetkeci Kişilik Ölçeği (Hasta, 2002; McClosky ve Chong, 1985) için yapılan DFA sonuçlarına bakıldığında ise, McClosky ve Chong (1985) ve Hasta'nın (2002) çalışmasında da kullanılan tek faktörlü yapının ölçek için oldukça uygun olduğu görülmektedir. Her iki ölçek için elde edilen diğer değerler de ölçeklerin sonraki çalışmalarda kullanılabilir olacak geçerli ve güvenilir ölçekler olduğuna işaret etmiştir.

Bulgular, yetkencilik sosyal baskınlık yöneliminin grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma bileşenleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç, çalışmanın "yetkencilik ve sosyal baskınlık yönelimi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu" yönündeki beklentisini desteklemekte ve önceki çok sayıda araştırma bulgusuyla (örneğin, Altemeyer, 2004; Ekehammar ve ark., 2004; Stones, 2006) tutarlılık göstermektedir. Yetkencilik ve sosyal baskınlık yönelimi arasında gözlenen ilişki, yetkencilik ve sosyal baskınlık yönelimi düzeyi yüksek olan bireylerin ortak özellikleriyle açıklanabilmektedir. Önceki araştırmaların (Pratto ve ark., 1994; Rabinowitz, 1999) da işaret ettiği gibi, sosyal baskınlık yönelimi ile cinsiyet ayrımcılığı, muhafazakarlık, ırkçılık ve dış gruplara karşı önyargılar arasında pozitif yönde ilişkiler olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Benzer özellikler, kendilerinden aşağıda yer alanları küçümseyerek reddeden, kendi iç-gruplarına aşırı derece bağlılık gösterirken dış-gruplara önyargılı ve ayrımcı bir şekilde yaklaşan ve muhafazakar ideolojileri benimsemeye açık olan yetkeci bireyler için de geçerlidir (Adorno ve ark., 1950; Ekehammar ve ark., 2004).

Sonuçlar, yetkencilik düzeyi arttıkça katılımcıların kendilerini sol görüşlü olarak tanımlama düzeyleri azalırken, sağ görüşlü olarak tanımlama düzeylerinin arttığına işaret etmektedir. Bu bulgu çalışmanın, "katılımcıların yetkencilik ve kendilerini sağ görüşlü olarak tanımlama düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki

olduğu" yönündeki beklentisini desteklemektedir. Önceki çok sayıda araştırma sonucuyla (Altemeyer, 1996, 2004; Duckitt, 1993; Ekehammar ve ark., 2004; Funke, 2005; Hasta ve Dönmez, 2009; Rubinstein, 1997; Stones, 2006; Wilson ve Sibley, 2012) uyumluluk gösteren bu bulgular, birbiriyle ilişkili farklı görüşler temelinde açıklanabilmektedir. Yetkeci kişilik kuramı (Adorno ve ark., 1950), konuya psikanalitik bir açıklama getirmektedir. Kurama göre yetkeci bireyler, erken yıllarda maruz kaldıkları cezalandırıcı ve sevgiden yoksun anne baba tutumundan kaynaklanan iç çatışmalarıyla başa çıkabilmek için oldukça katı muhafazakar tutumlar geliştirmektedirler. Egonun savunulmasına hizmet eden bu muhafazakar tutumlar ise onları daha çok, söz konusu tutumlarıyla uyumlu olan sağ siyasal oluşumlara yönlendirmektedir. Yetkeci kişilik kuramının açıklamasıyla tutarlı olarak, yetkencilik ve sağ siyasal tutumlar arasındaki ilişki yetkeci bireylerin kişilik özellikleri ile de açıklanabilmektedir. Giriş kısmından da hatırlanacağı gibi, söz konusu bireylerin geleneksellik, muhafazakarlık, önyargılı olma, azınlıklara veya farklı olanlara karşı hoşgörüsüzlük gibi özellikleri aynı zamanda sağ siyasal tutumlarla da ilişkilidir (Altemeyer, 2004; Ekehammar ve ark., 2004; Stones, 2006). Yetkencilik ve muhafazakarlık arasındaki ilişki tehdit algısı (Crowson, 2009) ile de açıklanabilmektedir. Crowson (2009) yetkencilik, gruplar arasında "değer, norm ve inanç çatışmalarından" kaynaklanan sembolik tehdit algısına (Riek, Mania ve Gaertner, 2006) karşılık geldiğini belirtmektedir. Araştırmacılara (Duckitt ve Sibley, 2010; Hetherington ve Suhay, 2011; McGregor ve ark., 2001) göre, yetkeci bireylerin benlikleri için bir tehdit algıladıklarında görüş ve düşüncelerine aşırı derecede bağlanmalarının nedeni, kendilerini güvende hissedebilecekleri bir alan yaratmak istemeleridir. Kendi görüşlerine ve bu görüşleri paylaştıkları iç-gruplarına karşı duydukları aşırı bağlılık ya da inanç ise, aynı zamanda onları farklı görüş ve grupları

kendileri için bir tehdit olarak algılamaya açık hale getirmektedir. Adorno ve arkadaşlarına göre (1950), bu durum yetkeci bireyleri, tehdit algılarını artıran birey ya da gruplar üzerinde baskı kurmalarını destekleyen sağ siyasal ideolojilere yönelten nedenlerden biridir. Gelecekteki çalışmalar, yetkecilik ile sağ siyasal ideolojiler arasındaki ilişkiyi açıklamak açısından bireylerin tehdit algısını da göz önünde bulundurmalıdır.

Sosyal baskınlık yönelimi de, hem grup temelli baskınlık hem de eşitliğe karşı olma bileşenleri açısından siyasal görüşle negatif yönde ilişki göstermektedir. Bu sonuçla tutarlı olarak, eşitliğe karşı olma bileşeninin siyasal görüşü negatif yönde yordadığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların eşitliğe karşı olma düzeyleri arttıkça kendilerini sol görüşlü olarak tanımlama düzeyleri azalmaktadır. Genel olarak bakıldığında, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş arasındaki ilişkilerin kısmen de olsa çalışmanın “*katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi ve kendilerini sağ görüşlü olarak tanımlama düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu*” yönündeki beklentisini doğruladığı söylenebilir. Siyasal muhafazakarlığın hiyerarşiyi artıran bir meşrulaştırıcı mit olduğu (Pratto ve ark., 1994) ve bu tür hiyerarşiyi artıran meşrulaştırıcı mitleri destekleme düzeyi arttıkça, sosyal baskınlık yönelimi düzeyinin de arttığı hatırlandığında, bu ilişki anlaşılabilir. Ayrıca, sosyal baskınlık yönelimi yüksek olan bireyler ile sağ siyasal tutumları benimseyen bireylerin hiyerarşiyi artıran uygulamaları onaylama, önyargı, ırkçılık, cinsiyetçilik, ölüm cezasını destekleme ve siyasal muhafazakarlık gibi ortak özelliklere sahip olduklarını ortaya koyan önceki araştırmalar (Dambrun ve ark., 2004; Levin, 2004; Pratto ve ark., 1994, 2006; Rabinowitz, 1999; Sidanius ve Pratto, 1999; Sidanius ve ark., 1992, 1994, 1995; Stones, 2006) da sosyal baskınlık yönelimi ve sağ siyasal görüş arasında bulunan pozitif yöndeki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bu ilişki aynı zamanda, önceki araştırmaların (Altemeyer, 2004; Sidanius ve ark., 1991; Sidanius ve Pratto, 1993; Sibley ve ark., 2006; Wilson ve Sibley, 2012) bulgularıyla da tutarlılık göstermektedir.

Bulgular her ne kadar sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş arasında beklenen yönde bir ilişkiye işaret ediyor olsa da, siyasal görüşü sosyal baskınlık yöneliminin yalnızca eşitliğe karşı olma bileşeninin yorduyucu olması ayrıca dikkate değerdir. Bu sonuç, sosyal baskınlık yöneliminin iki bileşenli yapısı için bir kanıt olarak yorumlanabilir. Jost ve Thompson (2000) da araştırmalarında siyasal görüşün sosyal baskınlık yöneliminin yalnızca eşitliğe karşı olma bileşeni ile ilişkili olduğunu bulmuşlar, bu durumu, grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olma bileşenlerinin farklı sosyal tutumlarla ilişkili olmasıyla açıklamışlardır. Yaptıkları bir dizi çalışmada benzer bir bulguya Kugler, Cooper ve Nosek (2010) de

ulaşmış, onlar da bu sonuç için grup temelli baskınlık ve eşitliğe karşı olmanın farklı değişkenlerle olan ilişkisine vurgu yapmışlardır. Onlara göre, grup temelli baskınlık dış gruplara düşmanca yaklaşma ve gruplar arası rekabetten yana olma gibi sosyal kimlikle ilgili değişkenlerle; eşitliğe karşı olma ise dezavantajlı gruplara yeterince merhametli olmama, grupların eşitliğini desteklememe, toplumsal refahın yeniden dağıtılmasına karşı çıkma ve siyasal muhafazakarlık gibi sistemi meşrulaştırmayla ilgili değişkenlerle ilişkilidir.

Son olarak, katılımcıların araştırmada yer alan değişkenlerden aldıkları puanlar incelendiğinde, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, katılımcıların tamamının üniversite öğrencisi olmasıyla ilişkili olabilir. Eğitimin önyargıyı azalttığı (Coenders ve Scheepers, 2003; Hello, Scheepers ve Slegers, 2006) ve yüksek eğitim düzeyinin bireylerin daha eşitlikçi bir dünya görüşüne sahip olma olasılığını artırdığı (Wodtke, 2012) dikkate alındığında, katılımcıların yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi düzeylerinin düşük olması anlaşılabilir. Ayrıca, yetkecilik ve sosyal baskınlık yönelimi düzeyleriyle tutarlı olarak, katılımcıların nispeten de olsa kendilerini sol siyasal görüşlü olarak tanımlama eğiliminde oldukları öne sürülebilir.

Özetle, bu çalışma, yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yetkecilik ve sosyal baskınlık yöneliminin sağ siyasal görüşle pozitif, sol siyasal görüşle negatif yönde ilişkili olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, 2014 yılında yapılan yerel seçimlerin ve Cumhurbaşkanlığı seçim sonuçlarının da gösterdiği gibi (her iki seçimde de en fazla oyu muhafazakar adaylar almıştır), Türkiye’de yaşayan geneli sağ görüşlü ve muhafazakar olan bireylerin siyasal tercihlerini anlamaya bir parça da olsa katkı sağlayabilir.

Ek olarak çalışmada, daha önce Karaçanta (2002) tarafından Türkçeye uyarlanmış olan Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği’nin iki faktörlü çözümlenmesine gidilmiş, elde edilen iki bileşenli ölçek yapısının tek bileşenli yapıdan daha iyi uyum değerlerine sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin olarak ulaşılan bu bilgi ve ölçeğin konuyla ilgili yapılacak sonraki çalışmalarda kullanılabilir olması da çalışmanın bir katkısı olarak düşünülebilir.

Çalışmanın katkılarının yanında bazı kısıtlılıklarından da söz edilebilir. Sonuçlar genellenirken bir kısıtlılık olarak verilerin yalnızca üniversite öğrencilerinden toplanmış olduğu bilgisi göz ardı edilmemelidir. Sonuçların genellenebilirliğini artırmak açısından sonraki çalışmalarda daha kapsamlı örneklem gruplarıyla çalışılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswick, E., Levinson, D. ve Sanford, R. M. (1950). *The Authoritarian Personality*. New York: Harper & Brothers.
- Akbaş, G. (2010). *Social Identity and Intergroup Relations: The Case of Alevis and Sunnis in Amasya*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Altemeyer, B. (1981). *Right-Wing Authoritarianism*. Winnipeg: University of Manitoba Press.
- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality". *Advances in Experimental Social Psychology*, 30, 47-92.
- Altemeyer, B. (1996). *The Authoritarianism Specter*. Cambridge: Harvard University Press.
- Altemeyer, B. (2004). Highly dominating, highly authoritarian personality. *The Journal of Social Psychology*, 144 (4), 421-447.
- Balaban, Ç. D. (2013). *The Roles of Intergroup Threat, Social Dominance Orientation and Right-Wing Authoritarianism in Predicting Turk' Prejudice Toward Kurds*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bora, T. (2015). *Türk Sağıının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık* (9. baskı). İstanbul: Birikim Yayınları.
- Cizmar, A. M., Layman, G. C., McTagaue, J., Pearson-Merkowitz, S. ve Spivey, M. (2014). Authoritarianism and American political behavior from 1952 to 2008. *Political Research Quarterly*, 67 (1), 71-83.
- Cohrs, J. C. ve Asbrock, F. (2009). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation and prejudice against threatening and competitive ethnic groups. *European Journal of Social Psychology*, 39 (2), 270-289.
- Coenders, M. ve Scheepers, P. (2003). The effect of education on nationalism and ethnic exclusionism: An international comparison. *Political Psychology*, 24, 313-343.
- Crowson, H. M. (2009). Predicting perceptions of symbolic and realistic threat from terrorists: The role of right-wing authoritarianism and social dominance orientation. *Individual Differences Research*, 7 (2), 113-118.
- Çağlar Akoğlu, S. (2014). *Ekolojik İkilemler ve Hayvan Haklarına İlişkin Tutumların Yetkecilik, Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Değerler Açısından İncelenmesi*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- Dambrun, M., Duarte, S. ve Guimond, S. (2004). Why are men more likely to support group-based dominance than women? The mediating role of gender identification. *British Journal of Social Psychology*, 43 (2), 287-297.
- Dhont, K. ve Van Hiel, A. (2009). We must not be enemies: Interracial contact and the reduction of prejudice among authoritarians. *Personality and Individual Differences*, 46 (2), 172-177.
- Dixon, J. C. ve Ergin, M. (2010). Explaining anti-Kurdish beliefs in Turkey: Group competition, identity, and globalization. *Social Science Quarterly*, 91(5), 1329-1348.
- Duckitt, J. (1993). Right-wing authoritarianism among white South African Students: Its measurement and correlates. *The Journal of Social Psychology*, 133 (4), 553-563.
- Duckitt, J. (2001). A dual process cognitive-motivational theory of ideology and prejudice. *Advances in Experimental Social Psychology*, 33, 41 -113.
- Duckitt, J. (2006). Differential effects of right wing authoritarianism and social dominance orientation on outgroup attitudes and their mediation by threat from and competitiveness to outgroups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32 (5), 684-696.
- Duckitt, J. ve Sibley, C. G. (2010). Right-wing authoritarianism and social dominance orientation differentially moderate intergroup effects on prejudice. *European Journal of Personality*, 24, 583-601.
- Duckitt, j. ve Bizumic, B. (2013). Multidimensionality of right-wing authoritarian attitudes: Authoritarianism-conservatism-traditionalism. *Political Psychology*, 34 (6), 841-862.
- Eckhardt, W. (1991). Authoritarianism. *Political Psychology*, 12 (1), 97-124.
- Ekehammar, B., Akrami, N., Gylje, M. ve Zakrisson, I. (2004). What matters most to prejudice: Big five personality, social dominance orientation, or right-wing authoritarianism? *European Journal of Personality*, 18 (6), 463-482.
- Eysenck, H. J. (1957). *Sense and nonsense in psychology*. Baltimore: Penguin Books.
- Feather, N. T. (1998). Reactions to penalties for offenses committed by the police and public citizens: testing a social-cognitive process model of retributive justice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75 (2), 528-544.
- Feldman, S. (2003). Enforcing social conformity: A theory of authoritarianism. *Political Psychology*, 24 (1), 41-74.
- Fischer, R., Hanke, K. ve Sibley, C. G. (2012). Cultural and institutional determinants of social dominance orientation: A cross-cultural meta-analysis of 27 societies. *Political Psychology*, 33 (4), 437-467.
- Funke, F. (2005). The dimensionality of right-wing authoritarianism: Lessons from the dilemma between theory and measurement. *Political Psychology*, 26 (2), 195-218.

- Göregenli, M., Erdem, T., Güzelgün, G. G., Perçin, Ü., Umuroğlu, G. İ., Uğurlar, N. P. ve Yılmaz, A. (2009). Avrupa Birliği'ne Giriş Konusundaki Tutumların Gruplararası İlişkiler Bağlamında İncelenmesi. *Psikoloji Öğrencileri Kongresi*. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Güldü, Ö. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Siyasal Kimlik*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Güldü, Ö. (2011). Sağ Kanat Yetkecilik Ölçeği: Uyarılma çalışması. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 27-50.
- Hasta, D. ve Dönmez, A. (2009). Yetkecilik, bilişsel karmaşıklık düzeyi ile siyasal ideoloji arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (64), 19-29.
- Hasta, D. (2002). *Yetkeci Kişilik ve Siyasal Düşünce Karmaşıklığı ile Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişki*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Hello, E., Scheepers, P. ve Slegers, P. (2006). Why the more educated are less inclined to keep ethnic distance: An empirical test of four explanations. *Ethnic and Racial Studies*, 29, 959-985.
- Hetherington, M. ve Suhay, E. (2011). Authoritarianism, threat, and Americans' support for the war on Terror. *American Journal of Political Science*, 55 (3), 546-560.
- Henry, P. J., Sidanius, J., Levin, S. ve Pratto, F. (2005). Social dominance orientation, authoritarianism, and support for intergroup violence between the Middle East and America. *Political Psychology*, 26 (4), 569-584.
- Hindriks, P., Verkuyten, M. ve Coenders, M. (2014). Dimensions of social dominance orientation: The roles of legitimizing myths and national identification. *European Journal of Personality*, 28 (6), 538-549.
- Ho, A. K., Sidanius, J., Pratto, F., Levin, S., Thomsen, L., Kteily, N. ve Sheehy-Skeffington, J. (2012). Social dominance orientation revisiting the structure and function of a variable predicting social and political attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38 (5), 583-606.
- Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). Group-based dominance and opposition to equality as independent predictors of self-esteem, ethnocentrism, and social policy attitudes among African Americans and European Americans. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 209-232.
- Karaçanta, H. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırılması*. Ankara: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kugler, M. B., Cooper, J. ve Nosek, B. A. (2010). Group-Based Dominance and Opposition and Psychological Motives. *Social Justice Research*, 23, 117-155.
- Küpper, B., Wolf, C. ve Zick, A. (2010). Social status and anti-immigrant attitudes in Europe: An examination from the perspective of social dominance theory. *International Journal of Conflict and Violence*, 4 (2), 205-219.
- Laythe, B., Finkel, D. ve Kirkpatrick, L. A. (2001). Predicting prejudice from religious fundamentalism and right-wing authoritarianism: A multiple regression approach. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40, 1-10.
- Levin, S. (2004). Perceived group status differences and the effects of gender, ethnicity, and religion on social dominance orientation. *Political Psychology*, 25 (1), 31-48.
- Levin, S., Sidanius, J., Rabinowitz, L. J. ve Federico, C. (1998). Ethnic identity, legitimizing ideologies, and social status: A matter of ideological asymmetry. *Political Psychology*, 19 (2), 373-403.
- McCann, S. J. H. (2009). Political conservatism, authoritarianism, and societal threat: Voting for republican representatives in U. S. congressional elections from 1946 to 1992. *The Journal of Psychology*, 143 (4), 341-358.
- McColosky, M. ve Chong, D. (1985). Similarities and differences between left-wing and right-wing radicals. *British Journal of Political Science*, 15, 329-363.
- McGregor, I., Zanna, M. P., Holmes, J. G. ve Spencer, S. J. (2001). Compensatory conviction in the face of personal uncertainty: Going to extremes and being oneself. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80 (3), 472-488.
- Morand, D. A. (1998). Exploring the relationship between authoritarianism and attitudes toward unions. *Journal of Business and Psychology*, 12 (3), 343-353.
- Napier, J. L. ve Jost, J. T. (2008). Why are conservatives happier than liberals. *Psychological Science*, 19 (6), 565-572.
- Peterson, B. E., Smirles, K. A. ve Wentworth, P. A. (1997). Generativity and authoritarianism: Implications for personality, political involvement, and parenting. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72 (5), 1202-1216.
- Pratto, F., Liu, H. J., Levin, S., Sidanius, J., Shih, M., Bachrach, H. ve Hegarty, P. (2000). Social dominance orientation and the legitimization of inequality across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31 (3), 369-409.
- Pratto, F., Sidanius, J. ve Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Psychology*, 1, 271-320.

- Pratto, F., Sidanius, J., Stallwort, M.N. ve Malle, B.F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (4), 741-763.
- Rabinowitz, L.J. (1999). Go with the flow or fight the power? The interactive effects of social dominance orientation and perceived injustice on support for status quo. *Political Psychology*, 20 (1), 1-24.
- Riek, B. M., Mania, E. W. ve Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 336-353.
- Rokeach, M. (1960). *The Open and Closed Mind*. New-York: Basic Books.
- Rouhana, N. N. ve Bar-Tal, D. (1998). Psychological dynamics of intractable ethnonational conflicts: The Israeli-Palestinian case. *American Psychologist*, 53 (7), 761-770.
- Rubinstein, G. (1997). Authoritarianism, political ideology, and religioisty among students of different faculties. *Journal of Social Psychology*, 137 (5), 559-567.
- Sechrist, G. B. ve Stangor, C. (2001). Perceived consensus influences intergroup behavior and stereotype accessibility. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80 (4), 645-654.
- Sibley, C. G., Robertson, A. ve Wilson, M. S. (2006). Social dominance orientation and right-wing authoritarianism: Additive and interactive effects. *Political Psychology*, 27, 755-768.
- Sidanius, J., Pratto, F., Martin, M. ve Stallworth, L.M. (1991). Consensual racism and career tract: Some implications of social dominance theory. *Political Psychology*, 12 (4), 691-720.
- Sidanius, J., Devereux, E. ve Pratto, F. (1992). A comparison of symbolic racism theory and social dominance theory as explanation for racial policy attitudes. *The Journal of Social Psychology*, 132 (3), 377-395.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1993). Racism and support of free market capitalism: A cross-cultural analysis. *Political Psychology*, 14, 383-403.
- Sidanius, J., Pratto, F. ve Rabinowitz, J.L. (1994). Gender, ethnic status and ideological asymmetry. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 25 (2), 194-216.
- Sidanius, J., Pratto, F. ve Mitchell, M. (1994). In group identification, social dominance orientation and diferantial inter group social allocation. *The Journal of Social Psychology*, 134 (2), 151-167.
- Sidanius, J., Pratto, F. ve Brief, D. (1995). Group dominance and the political psychology of gender: A cross-cultural comparison. *Political Psychology*, 16, 381-396.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1999). *Social Dominance*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Sidanius, J., Pratto, F., Van Laar, C. ve Levin, S. (2004). Social dominance theory: Its agenda and method. *Political Psychology*, 25 (6), 845-880.
- Stones, C. R. (2006). Antigay prejudice among heterosexual males: Right-wing authoritarianism as a stronger predictor than social-dominance orientation and heterosexual identity. *Social Behavior and Personality*, 34 (9), 1137-1150.
- Suveren, Y. (2013). Türkiye’de sağ-muhafazakâr siyasetçilerin siyasal toplumsallaşmalarını ve kimlik aidiyetlerini belirleyen faktörler üzerine. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (3), 19-58.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). United States: Allyn & Bacon Press.
- Turner, J. C. ve Reynolds, K. J. (2003). Why social dominance theory has been falsified. *British Journal of Social Psychology*, 42 (2), 199-207.
- Van Hiel, A., Cornelis, I., Roets, A. ve De Clecq (2007). A comparison of various authoritarianism scales in Belgium Flanders. *European Journal of Personality*, 21, 149-168.
- Whitley, J.R.B. (1999). Right-wing authoritarianism, social dominance orientation and prejeduice, *Journal of Personality Social Psychology*, 77 (1), 126-134.
- Wilson, M. S. ve Sibley, C. G. (2012). Social dominance orientation and right-wing authoritarianism: Additive and interactive effects on political conservatism. *Political Psychology*, 34 (2), 277-284.
- Wodtke, G. T. (2012). The impact of education on intergroup attitudes: A multiracial analysis. *Social Psychology Quarterly*, 75 (1), 80-106.